

22.5.2024

STM131:00/2021
VN/28917/2021**2024/4 HTP-JAOSTON KOKOUKSEN PÖYTÄKIRJA 22.5.2024**

Aika 22.5.2024 klo 13.00-14.50

Paikka: Teams-etäkokous

Läsnä

Sirkku Saarikoski	STM, puheenjohtaja
Satu Auno	Etelä-Suomen avi, jäsen
Riitta Työläjäarvi	SAK, jäsen
Piia Taxell	TTL, jäsen
Jenni Uljas	Teollisuusliitto, jäsen
Auli Rytivaara	EK, jäsen
Mirva Ojala	Kemianteollisuus, jäsen
Tanja Ylitöyrä	STM, asiantuntijasihteeri

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen.

2. Hyväksytään edellisen kokouksen pöytäkirja

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

3. Typen oksidien kaivospoikkeuksen jatkaminen

Puheenjohtaja kertoi Pekka Suomelan ilmoittaneen, että Puolassa typen oksidien kaivospoikkeuksen siirtymäaika on jatkettu, Ruotsissa ei. Pisimmillään jatkettu siirtymäaika on ollut ilmeisesti elokuuhun 2026 saakka. Jo aiemmin oli saatu tieto, että Saksassa ja Espanjassa jatkettu siirtymäaika, Espanjassa dieselpakokaasujen siirtymäajan loppuun asti. Työntekijäpuoli on todennut, että siirtymä on ollut pitkään tiedossa ja yritykset olisivat voineet varautua siihen. Osalla kaivoksista on haasteita päästä uuteen raja-arvoon.

Keskusteltiin siitä, tulisiko siirtymäaika jatkua. Todettiin, että asia on ollut yrityksillä tiedossa ja niillä olisi ollut aikaa tehdä tarvittavia toimia. Osa toimijoista onkin jo tehnyt muutoksia, mutta esim. korona-aika on saattanut hidastaa teknisten ratkaisujen kehittämistä. Toisaalta todettiin, että siirtymäaika on jatkettu useissa muissa maissa, eikä Suomessa sinänsä ole tarvetta toimia muita tiukemmin. Työntekijöiden kannalta olisi hyvä, jos tiukempi raja-arvo tulisi heti voimaan.

Päätettiin, että siirtymäaika jatketaan, ja uuteen HTP-asetukseen tulee typen oksidien osalta kaivoksissa siirtymäajaksi sama kuin dieselpakokaasujen siirtymäaika. AVI ja TTL tulevat tiedottamaan asiasta aktiivisesti, ja yritetään saada myös TTK mukaan.

4. Raja-arvojen perustelumuistiot:

- Lyijy ja sen epäorgaaniset yhdisteet

Puheenjohtaja kertoi, että lyijyn uusi sitova raja-arvo tulee saada voimaan huhtikuussa 2026. Taxell esitteli perustelumuistion. TTL toivoo, että jo tässä vaiheessa voitaisiin päivittää biologisten näytteiden ohjeraja-arvo samalle tasolle, jolle se on tulossa sitovana parin vuoden päästä.

Lyijy höyrystyy helposti kaikissa kuumissa prosesseissa. Se on lisääntymiselle vaarallinen aine ja myös neurotoksinen. Lyijyä esiintyy metallinjalostuksessa, esim. valimoissa lyijyn esiintyminen monissa metalliseoksissa aiheuttaa haasteita. Lyijyä käytetään akuissa, erikoislaseissa, jonkin verran juotosmateriaaleissa sekä ammusteollisuudessa.

Lyijyn ilmapitoisuusmittauksista on jonkin verran dataa. Pitoisuustaso on keskimäärin melko matala. Metallien kierrätyksessä ja rikastamoilla näkyy korkeampia pitoisuuksia. Olennaista on veren lyijypitoisuuden mittaaminen. Mittausten mediaani on hieman yli altistumattomien viiterajan. Tietyillä aloilla veren lyijypitoisuudet ovat korkeita, valimoissa ja ammustuotannossa, samoin ammattiteissa, joissa harjoitellaan ampumista. Väestössä keskimäärin lyijyn pitoisuudet ovat laskeneet, pitoisuus on nyt 13 mikrogrammaa per litra.

Lyijylle altistustaan pääasiassa hengitysteiden kautta, jonkin verran myös ruuansulatuskanavan kautta. Elimistössä lyijy kulkeutuu veren mukana, jakautuu ja varastoituu luustoon pitkäaikaisesti. Sitä voi vapautua luustosta vereen eli voi olla sisäistä altistumista. Yksilöllistä vaihtelua on siinä, miten kauan vanhat altistumiset näkyvät kohonneina pitoisuuksina. Lyijy läpäisee hyvin istukan ja veriaivoesteeseen. Lyijyllä on akuuttiin altistumiseen liittyviä vaikutuksia, mutta nykyisillä altistuspitoisuuksilla sillä ei ole merkitystä. Se vaikuttaa ääreishermostoon pitoisuudella yli 300 mikrogrammaa per litra. Lyijy haittaa oppimista, muistia ja kognitiivista suoriutumista. Vaikutustutkimuksista keskeinen on työntekijätutkimus, jossa on selvitetty veren lyijypitoisuuden korrelaatiota testeissä suoriutumiseen. Myös munuaisvaikutuksia on. Verenpaineen nousua aiheutuu vasta merkittäväillä pitoisuuksilla. Lyijy vaikuttaa hemisyynteesiin. Se on genotoksista, mutta ei mutageenista (eli on epäsuorasti genotoksinen). Muutama vuosi sitten tehtiin laaja suomalaistutkimus, jossa todettiin suhteellisesti noussut keuhkosyöpäriski suhteessa veren lyijypitoisuuden tasoon, riski on lievästi kohonnut. Myös muita syöpiä on tutkittu, mutta tutkimukset ovat heikkolaatuisia. Lyijy on lisääntymisriskille haitallista. Tämä näkyy siemennesteen laadun heikentymisenä ja raskauden heikentyneenä kulkuna. Suurin huoli on äidin veren lyijypitoisuuden vaikutus sikiön keskushermostoon, sille ei ole turvallista pitoisuutta. Eläinkokeet tukevat muiden kokeiden tuloksia. Lyijy aiheuttaa kasvainten lisääntymistä munuaisissa. Sillä on selkeä vaikutus koiraiden lisääntymiskykyyn, naarailla epäselvempi.

Riskinarvioinneissa kansainvälinen syöpätutkimusjärjestö on määritellyt lyijyn vaaralliseksi. EU:n prosessissa RAC on ehdottanut raja-arvoa 150 mikrogrammassa litrassa. Saksalaiset ovat päätyneet samaan raja-arvoon. Ranskassa on hieman erilainen lähestymistapa ja malli, siksi heillä on korkeampi pitoisuus kuin Saksassa ja RAC:lla.

Nyt voidaan siis päivittää ohjeraja-arvo, jolloin muistiossa kuvattaisiin myös nykyisin voimassa olevat sitovat raja-arvot. Asetettaisiin uusi biologisten näytteiden ohjeraja-arvo: arvo on nyt 290 mikrogrammaa, ehdotetaan laskettavaksi tasolle 150 mikrogrammaa litrassa. Siirtymäaika voidaan haluttaessa antaa. Direktiivipäivityksen yhteydessä voitaisiin muuttaa sitovaa raja-arvoa koskeva kohta vastaamaan uutta raja-arvoa.

Keskusteltiin lyijylle altistumisesta ja eri ryhmien henkilöiden veren lyijypitoisuudesta. Pyritään selvittämään tupakoivien henkilöiden veren lyijypitoisuus, joka voi olla sen verran korkeampi, että altistumattomien viitearvo ylittyy myös ilman työperäistä altistumista. Pitää muistaa, että altistumattomien viitearvo asetetaan niin, että altistumattomista henkilöistä n. 5 % ylittää luonnostaan altistumattomien. Pohdittiin aiemmin mainittujen lisäksi muita aloja, joilla saattaisi esiintyä altistumista. Tulisi saada selvitettyä, onko valimoiden nykyinen altistus vielä ongelma. Sovittiin, että ollaan yhteydessä valimoita tunteviin henkilöihin ja pyritään saamaan tietoa altistumisesta siellä. Asiaan palataan seuraavassa kokouksessa.

5. Muut asiat

Ojala kysyi viime vuonna julkaistuun "Työpaikan kemialliset, biologiset ja fysikaaliset altisteet"-kyselyyn liittyen, onko tietoa siitä, onko "Työpaikan altisteet turvallisesti hallinnassa"- verkkoalustan kehittäminen nyt käynnissä. Puheenjohtaja lupasi ottaa asiasta selvää. Uljas ei ollut kuullut toistaiseksi verkkoalustan kehittämisestä, mutta työpaikan altisteverkostoa ollaan kokoamassa.

Työläjäjärvi toivoi kuulevansa syksyllä eri viranomaistahoilta palautetta ASA-lain uudistuksesta ja uusista asetuksista. Samoin ASA-rekisteri-ilmoitusten määrän kehitystä olisi kiinnostava seurata. Taxell kertoi, että kysymyksiä tuli jonkin verran erityisesti lisääntymiselle vaarallisille tekijöille altistuneista työntekijöistä

pidettävään luetteloon liittyen, koska kyseessä on uusi velvoite. Kysymykset koskivat sitä, keitä pitää luetteloida ja mistä alkaen. Puheenjohtaja totesi, että asiaan voidaan palata syksyllä. Auno kertoi, että aveissa on ollut uusien säädösten suhteen rauhallista, niistä on tullut vain muutamia puheluita puhelinneuvontaan. Säädöksistä oli pidetty sisäinen koulutus, ja mallivelvoitteet tarkastajille oli päivitetty. Valvonnan kautta ei vielä ole kokemuksia. Webinaari aiheesta on määrä olla 21.11., teemana ovat lainsäädännön muutokset. Hän voi kertoa syksyllä valvonnasta ja havainnoista.

6. Seuraavat kokoukset

Sovittiin syksyn kokousajankohdat seuraavasti:

ti 13.8. klo 13-15

ti 24.9. klo 13-15

ke 23.10. klo 10-12

pe 15.11. klo 12.30-14.30

to 12.12. klo 13-15

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 14.50.

Sirkku Saarikoski

puheenjohtaja

Tanja Ylitöyrä

sihteeri